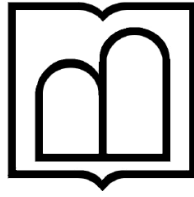

الله الرحمن الرحيم

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده‌ی دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای جراحی دندانپزشکی

عنوان:

شناسایی عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان

خود: مطالعه‌ی مروری

اساتید راهنما:

دکتر مهدی رهبر

دکتر عزیز کامران

استاد مشاور:

دکتر پرویز پرزور

نگارش:

علی قربان‌نژاد

تقدیم

پدرم که در طول تحصیل تنها یار و راه‌نمای من بوده و

مادرم که، همواره بادلسوزی مشوق من بوده است.

پدر و مادر عزیز و مهربانم از اینکه در تمام مراحل زندگی یار

و پشتیبانم بوده‌ام بی‌نهایت سپاسگزارم نتیجه اولین

تلاش زندگیم را تقدیم مهربانی‌هایت می‌کنم.

تقدیر و سپاسگزاری

نخستین سپاس من از پروردگارم است به هر دو معنای پروردن، سپس از تمام آموزگاران که از کودکی تا کنون راهنمایم بوده‌اند، معلمانم در مدرسه و استادانم در دانشگاه؛ سپاس ویژه دارم از استاد راهنمایم جناب آقای دکتر مهدی رهبر که با راهنمایی‌های ارزنده خود این پایان‌نامه را از کژی‌های فراوان پیراستند، او که حسن خلق و رفتار نیکویشان مرا همواره یادآور این شعر سعدی است:

کله گوشه بر آسمان برین هنوز از تواضع سرش بر زمین

و این رویه غالب اغلب استادان گروه در دانشکده دندانپزشکی در اردبیل است. و نیز راهنمایی‌های جناب آقای دکتر عزیز کامران استاد راهنمای دوم بنده که ایشان نیز در خصوص پاره‌ای از موارد نکات ارزنده‌ای را یادآور شدند، همچنین از آقای دکتر پرویز پرزور که در مباحث مختلف همواره از نظرات ایشان بهره برده‌ام.

چکیده

شناسایی عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان خود: مطالعه-

ی مروری

مقدمه: بر اساس بررسی متون صورت گرفته، مطالعه‌ی جامعی که به بررسی و جمع‌آوری عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر در سلامت دهان و دندان بپردازد، یافت نشد؛ بنابراین مطالعه‌ی مروری حاضر، با هدف بررسی و جمع‌آوری تمامی عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان خود انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها: مطالعه‌ی حاضر به صورت یک مطالعه‌ی مروری (Native review) انجام پذیرفت. جامعه‌ی آماری مطالعه‌ی حاضر شامل مقالات انگلیسی چاپ‌شده در حوزه‌ی عوامل شناختی و اجتماعی مؤثر در خود مراقبتی فرد از بهداشت دهان و دندان خود، در پایگاه اطلاعاتی PubMed از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲ بود. مطالعات بعد از استخراج از پایگاه‌های مورد نظر، در ۳ مرحله توسط متخصص انتخاب شد. ابتدا عناوین تمامی مقالات بررسی و مقالاتی که با اهداف و معیارهای ورود و خروج مطالعه سازگار نبودند، از مطالعه خارج شد؛ سپس چکیده و متن کامل مقالات مورد مطالعه قرار گرفت؛ بعد از بررسی چکیده‌ها و متن کامل مقالات، موارد تکراری حذف‌شده و در نهایت مطالعات انتخاب شده، مورد ارزیابی قرار گرفت.

نتایج: عوامل اجتماعی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان در مطالعات شامل ۱۳ شاخص: حمایت اجتماعی از طرف خانواده، همسالان و اجتماع، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، درآمد خانوار، ساختارهای اجتماعی و محل سکونت، شرایط کاری و شغل، تعداد دوستان نزدیک و اعضای خانواده، طبقات اجتماعی پایین، عوامل روانی اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل مربوط به خانواده، رفتار منفی اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و وابستگی گروهی و کیفیت زندگی بود. عوامل روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان در مطالعات شامل ۷ شاخص: افسردگی و اضطراب، استرس و ترس، خودکارآمدی، عوامل روانشناختی مثبت (خود تنظیمی، خود شایستگی، خود نظارتی، خوش بینی، عزت‌نفس، کمال‌گرایی، خنده)، عملکردهای شناختی و هوشی، شرایط روانی و مقیاس‌های روان‌شناختی بود.

نتیجه‌گیری: براساس نتایج این مطالعه به برنامه‌ریزان حوزه‌ی سلامت و مدیران سلامت توصیه می‌گردد؛ در برنامه ریزی‌های خود این عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان را مدنظر قرار دهند.

کلمات کلیدی: عوامل اجتماعی، عوامل روانشناختی، خود مراقبتی، بهداشت دهان.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
أ	چکیده.....
فصل اول: معرفی پژوهش	
۱-۱	مقدمه، بیان مساله و ضرورت اجرای پژوهش.....
۲-۱	اهداف پژوهش.....
۳-۱	هدف کلی.....
۴-۱	اهداف اختصاصی.....
۵-۱	اهداف کاربردی.....
۶-۱	سوالات پژوهش.....
۷-۱	تعریف واژه‌ها.....
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق	
۱-۲	مقدمه.....
۲-۲	مبانی نظری پژوهش.....
۱-۲-۲	خود مراقبتی.....
۲-۲-۲	خود مراقبتی و آموزش.....
۳-۲-۲	تعاریف خود مراقبتی.....
۴-۲-۲	مدل‌های روان‌شناسی سلامت.....
۱-۴-۲-۲	الگوی شناخت اجتماعی.....
۲-۴-۲-۲	الگوی باور سلامت.....
۳-۴-۲-۲	الگوی انگیزه‌ی محافظت.....
۴-۴-۲-۲	نظریه‌ی رفتار برنامه‌ریزی‌شده و عمل مستدل.....
۵-۴-۲-۲	نظریه‌ی رفتار طراحی‌شده.....
۶-۴-۲-۲	الگوی فرآیند رفتار سلامت.....
۷-۴-۲-۲	الگوی فرا نظریه‌ای و الگوی مرحله‌ای.....
۸-۴-۲-۲	الگوی انگیزه‌ی محافظت.....
۹-۴-۲-۲	مدل پرسید.....
۳-۲	مروری بر پیشینه‌ی تحقیق.....
۱-۳-۲	پیشینه‌ی پژوهش در ایران.....

۲۳-۲-۳. پیشینه‌ی پژوهش در خارج..... ۲۳

۲۶-۳-۳. جمع‌بندی پیشینه‌های پژوهش..... ۲۶

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۲۷-۳-۱. نوع مطالعه و روش پژوهش..... ۲۷

۲۷-۳-۲. جامعه‌ی آماری پژوهش..... ۲۷

۲۷-۳-۳. معیارهای ورود و خروج به مطالعه..... ۲۷

۲۸-۳-۴. حجم نمونه و روش نمونه‌گیری..... ۲۸

۲۸-۳-۵. ابزار و روش گردآوری داده‌ها..... ۲۸

۳۰-۳-۶. زمان و مکان انجام پژوهش..... ۳۰

۳۱-۳-۷. متغیرهای پژوهش..... ۳۱

۳۲-۳-۸. روش‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها..... ۳۲

۳۲-۳-۹. ملاحظات اخلاقی..... ۳۲

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۳۳-۴-۱. آمار توصیفی..... ۳۳

۳۳-۴-۱-۱. نوع مطالعه انجام پذیرفته در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان..... ۳۳

۳۴-۴-۱-۲. سال مطالعات مورد بررسی در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان..... ۳۴

۳۵-۴-۱-۳. کشور مورد مطالعه..... ۳۵

۳۶-۴-۱-۴. تعداد نمونه در مطالعات..... ۳۶

۳۷-۴-۲. آمار تحلیلی..... ۳۷

۳۷-۴-۱-۲. گزارش مطالعات انجام پذیرفته..... ۳۷

۵۹-۴-۲-۲. طبقه‌بندی عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان در مطالعات..... ۵۹

فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

۶۱-۵-۱. بحث..... ۶۱

۷۷-۵-۲. نتیجه‌گیری..... ۷۷

۷۷-۵-۳. محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش..... ۷۷

۷۷-۵-۳-۱. پیشنهادها..... ۷۷

۷۸-۵-۳-۲. محدودیت‌ها..... ۷۸

۷۹-۵-۳-۳. منابع..... ۷۹

فهرست جدول‌ها

عنوان

صفحه

جدول ۱-۳: متغیرهای مورد بررسی.....	۳۱
جدول ۱-۴: نوع مطالعه انجام پذیرفته در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان.....	۳۳
جدول ۲-۴: سال مطالعات مورد بررسی در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان.....	۳۴
جدول ۳-۴: درصد فراوانی کشور مورد مطالعه.....	۳۵
جدول ۴-۴: آماره‌های توصیفی تعداد نمونه در مطالعات.....	۳۶
جدول ۵-۴: گزارش تفصیلی مطالعات انجام پذیرفته در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان.....	۳۷
جدول ۶-۴: طبقه‌بندی عوامل اجتماعی و روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان در مطالعات ..	۶۰

فهرست نمودار

عنوان

صفحه

نمودار ۱-۲: الگوی پایه‌ی باور سلامت.....	۱۱
نمودار ۲-۲: مؤلفه‌های تئوری رفتار طراحی شده.....	۱۴
نمودار ۳-۲: الگوی فرایند عمل سلامت.....	۱۶
نمودار ۴-۲: الگوی مراحل تغییر فرا نظریه‌ای.....	۱۸

فهرست شکل‌ها

عنوان

صفحه

شکل ۱-۵: عوامل اجتماعی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان ۷۰

شکل ۲-۵: عوامل روانشناختی مؤثر بر خود مراقبتی افراد از سلامت دهان و دندان ۷۶